Katedra informatiky Přírodovědecká fakulta Univerzita Palackého v Olomouci

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Algoritmy pro problém obchodního cestujícího

2024

Vedoucí práce: Mgr. Petr Osička, Ph.D. Kateřina Sáňková

Studijní program: Informatika, Specializace: Programování a vývoj

software

Bibliografické údaje

Autor: Kateřina Sáňková

Název práce: Algoritmy pro problém obchodního cestujícího

Typ práce: bakalářská práce

Pracoviště: Katedra informatiky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita

Palackého v Olomouci

Rok obhajoby: 2024

Studijní program: Informatika, Specializace: Programování a vývoj software

Vedoucí práce: Mgr. Petr Osička, Ph.D.

Počet stran: 24

Přílohy: 1 CD/DVD

Jazyk práce: český

Bibliographic info

Author: Kateřina Sáňková

Title: Algorithms for the travelling salesman problem

Thesis type: bachelor thesis

Department: Department of Computer Science, Faculty of Science, Pa-

lacký University Olomouc

Year of defense: 2024

Study program: Computer Science, Specialization: Programming and Soft-

ware Development

Supervisor: Mgr. Petr Osička, Ph.D.

Page count: 24

Supplements: 1 CD/DVD

Thesis language: Czech

Α	no	$\mathbf{ta}$	ce

 $Anotace \hbox{ --} jeden \hbox{ odstavec}$

Synopsis

Anotace anglicky

 $\mathbf{K}$ líčová slova: problém obchodního cestujícího;

Keywords: travelling salesman problem;

Děkuji, děkuji.	
Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně příloh vypr	
statně a za použití pouze zdrojů citovaných v textu práce a uveder literatury.	ných v seznamu
datum odevzdání práce	podpis autora

Obsah

1	Teo	rie	7
	1.1	Graf	7
		1.1.1 Stupeň vrcholu	7
		1.1.2 Hranové ohodnocení	7
		1.1.3 Úplný graf	7
		1.1.4 Kostra grafu	8
	1.2	Cestování v grafech	8
2	Poj		9
	2.1	Požadavky a podprovaná prostředí	9
	2.2	Přepínače	9
	2.3	Geometrie stránky	12
3	Sazl	ba částí dokumentu	13
	3.1	Sazba úvodní strany či obsahu	13
	3.2	Závěry	13
	3.3	Matematika	13
	3.4	Sazba literatury	14
		3.4.1 Sazba bibliografie přes BIBLATEX	14
	0.5	3.4.2 Manuální sazba bibliografie	14
	3.5	Drobná makra	14
	3.6 3.7	Sazba rejstříku	14 16
Zá	věr		19
Co	onclu	asions	20
$\mathbf{A}$	Prv	ní příloha	2 1
В	Dru	há příloha	21
$\mathbf{C}$	Obs	ah přiloženého datového média	21
$\mathbf{Se}$	znan	n zkratek	23
Li	terat	ura	24
Re	eistří	k	24

Seznam tabulek

1	Seznam přepínačů	10
2	Odstavce v tabulkách	15

1 Teorie

Problém obchodního cestujícího je úzce spjatý s teorií grafů a proto je potřeba si na úvod zavést některé z jejich základních pojmů.

1.1 Graf

Graf je jedna ze základních reprezentací prvků množiny objektů a jejich vzájemných propojení. Takovým objektům budeme říkat *vrcholy* (někdy také *uzly*) a propojením *hrany*. Uvažujeme-li orintaci hran, pak říkáme, že je graf *orientovaný*, jinak *neorientovaný*.

Definice 1 (Neorientovaný graf)

Neorientovaný graf je dvojice $\langle V, E \rangle$, kde V je neprázdná množina vrcholů a $E \subseteq \{\{u, v\} \mid u, v \in V, u \neq v\}$ je množina (neorientovaných) hran.

Definice 2 (Orientovaný graf)

Orientovaný graf je dvojice $\langle V, E \rangle$, kde V je neprázdná množina vrcholů a $E \subseteq \{\langle u, v \rangle \mid u, v \in V\}$ je množina (orientovaných) hran.

u, v nazýváme koncové uzly hrany.

1.1.1 Stupeň vrcholu

V některých situacích nás bude zajímat počet hran, kterým je jistý uzel koncovým. Tomuto číslu budeme říkat $stupeň \ vrcholu \ u$ a budeme ho značit deg(u). Důležité bude také následující tvrzení.

Věta 3

V každém grafu $G = \langle V, E \rangle$ platí, že $\sum_{v \in V} deg(v) = 2|E|$.

1.1.2 Hranové ohodnocení

U problému obchodního cestujícího chceme, aby hrany vstupních grafů měly nějakou váhu. Tu jim přiřazuje tzv. hranové ohodnocení definované následnovně:

$$w: E \to D$$

kde w je hranové ohodnocení, E je množina hran příslušného grafu a D je nějaká množina hodnot.

1.1.3 Úplný graf

Definice 4

Neorientovaný graf nazýváme úplný, pokud platí, že každé dva jeho vrcholy jsou spojeny hranou.

1.1.4 Kostra grafu

Některé z algoritmů v knihovně jsou založené na hledání tzv. *minimální kostry grafu* . Před zavedením tohoto pojmu je ještě nutné si definovat, co je to *souvislý graf* a *podgraf* grafu.

Definice 5 (Souvislý graf)

Neorientovaný graf $G = \langle V, E \rangle$ nazýváme souvislý, pokud $\forall u, v \in V$ existuje sled (viz později) z u do v.

Definice 6 (Podgraf)

Graf $G_2=\langle V_2,E_2\rangle$ nazýváme podgraf grafu $G=\langle V,E\rangle,$ právě když $V_2\subseteq V$ a $E_2\subseteq E.$

Definice 7 (Kostra grafu)

Kostra neorientovaného grafu je jeho souvislý podgraf, který obsahuje všechny jeho vrcholy a nevyskytují se v něm žádné kružnice.

Pokud mají hrany původního grafu přiřazené váhy příslušným hranovým ohodnocením w, potom můžeme uvažovat o minimální kostře grafu. Tou budeme rozumnět právě takovou kostru $MSP = \langle V, E' \rangle$, která bude mít mezi ostatními minimální součet $\sum_{e \in E'} w(e)$.

1.2 Cestování v grafech

Definice 8

Sledem v grafu $G = \langle V, E \rangle$ rozumíme posloupnost $v_0, e_1, v_1, e_2, v_2, \cdots, e_n, v_n$, kde $\forall i \in \{0, \cdots, n\} \ v_i \in V \ a \ \forall j \in \{1, \cdots, n\} \ e_j \in E$.

2 Pojmy

Toto jsou styly pro psaní bakalářských a diplomových prací přes typografický systém LAT_EX, tedy **kistyles**.

2.1 Požadavky a podprovaná prostředí

Sada balíku **kistyles** podporuje následující distribuce systému L^AT_EX:

• TeX Live.

Jsou podporovány všechny výstupní ovladače, tedy jak **dvi**, tak **pdf** i **ps**. Funkčnost zmiňovaných distribucí byla ověřena na několika operačních systémech, mezi které patří:

- 1. Windows 8.1,
- 2. Archlinux,
- 3. Debian GNU/Linux.

Důrazně se doporučuje používat aktuální verzi dané distribuce systému LATEX.

2.2 Přepínače

Styl kidiplom je z hlediska uživatele zastoupen ekvivalentně nazvanou třídou, kterou je třeba volat na záčátku dokumentu:

```
\documentclass[
1
2
   master=true,
   font=sans,
  printversion=false,
    joinlists=true,
    glossaries=true,
 6
    figures=true,
    tables=true,
8
    sourcecodes=true,
9
10
  theorems=true,
  bibencoding=utf8,
12
  language=czech,
   encoding=utf8,
13
    program=infoi,
14
    index=true,
    biblatex=true
16
17 ] {kidiplom}
```

Zdrojový kód 1: Volání třídy kidiplom

Následuje přehled přepínačů, je vždy uvedeno jméno přepínač, včetně výchozí hodnoty. Přepínače uvádí tabulka 1.

Tabulka 1: Seznam přepínačů

Přepínač	Výchozí hodnota	Popis
master	false	Povolí nebo zakáže režim diplomové práce.
		Výchozí režim je tedy bakalářská práce.

 ${\bf program}$

infpvs ainfvs Specifikuje studijní program/obor (specializaci):

- infoi Informatika (Obecná informatika) bakalářský i navazující magisterský,
- **infpvs** Informatika (Programování a vývoj software) bakalářský,
- itp Informační technologie bakalářský, prezenční forma,
- itk Informační technologie bakalářský, kombinovaná forma,
- infui Informatika (Umělá inteligence) navazující magisterský,
- ainfvs Aplikovaná informatika (Vývoj software) navazující magisterský,
- ainfpst Aplikovaná informatika (Počítačové systémy a technologie) – navazující magisterský,
- infv Informatika pro vzdělávání – bakalářský,
- uinf Učitelství informatiky pro střední školy – navazující magisterský,
- **binf** Bioinformatika bakalářský i navazující magisterský,
- inf Informatika (bez specializací) – bakalářský i navazující magisterský,
- ainfp Aplikovaná informatika (bez specializací) – bakalářský, prezenční forma,
- ainfk Aplikovaná informatika (bez specializací) – bakalářský, kombinovaná forma,
- ainf Aplikovaná informatika (bez specializací) navazující magisterský.

font	serif	Zapne či vypne podporu pěkného bezpatkového fontu. Možné hodnoty jsou:
		sans Bezpatkové písmo (písmo Iwona).
		serif Patkové písmo (písmo Computer Modern).
encoding	utf8	Kódování souboru dokumentu, doporučuje se ponechat výchozí hodnotu.
bibencoding	utf8	Kódování souboru bibliografie. Tato volba má smysl pouze, pokud je použita bibliografie skrze balíček BIBLATEX.
language	czech	Jazyk práce.
printversion	false	Je-li zapnuto, pak budou odkazy vysázeny optimalizovaně pro knižní sazbu. Tuto volbu je nutno použít pro tisk práce.
joinlists	true	Je-li zapnuto, pak seznamy obrázků, tabulek, vět a zdrojových kódů sázené za obsahem nebudou rozděleny na samostatné stránky.
figures	true	Je-li zapnuto, pak v seznamech položek bude zahrnut seznam obrázků.
tables	true	Je-li zapnuto, pak v seznamech položek bude zahrnut seznam tabulek.
theorems	false	Je-li zapnuto, pak v seznamech bude zahrnut seznam teorémů.
sourcecodes	false	Je-li zapnuto, pak v seznamech bude zahrnut seznam zdrojových kódů.
glossaries	false	Je-li zapnuto, pak na konci dokumentu bude vysázen seznam zkratek.
index	false	Zapíná podporu sazby rejstříku.
biblatex	true	Zapne sazbu bibliografie přes balík BIBL ^A T _E X.

2.3 Geometrie stránky

Tento styl používá list velikosti A4. Pro sazbu prací je třeba použít jednostrannou sazbu. Levý okraj je rozšířen s ohledem na vazbu výsledné knižní podoby práce.

3 Sazba částí dokumentu

3.1 Sazba úvodní strany či obsahu

Vysázení všech podstatných částí úvodu práce obstará makro \maketitle. Pro správné vysázení všech částí a meta-informací je potřeba použí makra \title, \author a další. Jejich přehled lze najít ve zdrojovém souboru tohoto dokumentu. V případě použítí **pdf** výstupu se generuje i dodatečná hlavička souboru s meta-informacemi jako je autor dokumentu, název práce či dalšími.

3.2 Závěry

Závěr práce by se měl poskytnout jak v původním jazyce práce, tak v jazyce anglickém. Pro sazbu závěru jsou k dispozici příslušná makra. Berte na vědomí, že v anglickém závěru se aktivuje plně anglická sazba se všemi konvencemi. Tedy je třeba používat anglické uvozovky a další správné typografické prvky.

```
1 % Tiskne český závěr práce.
2 \begin{kiconclusions}
3 Závěr práce v \uv{českém} jazyce.
4 \end{kiconclusions}
5
6 % Tiskne anglický závěr práce.
7 \begin{kiconclusions}[english]
8 Thesis conclusions written in \uv{English}.
9 \end{kiconclusions}
```

Zdrojový kód 2: Sazba závěrů

3.3 Matematika

Pro sazbu matematiky je k dispozici sada standardních maker.

$$\begin{cases}
\frac{x^2}{y^3} \\
A_{m,n} = \begin{pmatrix}
a_{1,1} & a_{1,2} & \cdots & a_{1,n} \\
a_{2,1} & a_{2,2} & \cdots & a_{2,n} \\
\vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\
a_{m,1} & a_{m,2} & \cdots & a_{m,n}
\end{pmatrix}$$

$$M = \begin{bmatrix}
\frac{5}{6} & \frac{1}{6} & 0 \\
\frac{5}{6} & 0 & \frac{1}{6} \\
0 & \frac{5}{6} & \frac{1}{6}
\end{bmatrix}$$

 $\langle f \rangle, \lfloor g \rfloor, \lceil h \rceil, \lceil i \rceil$

3.4 Sazba literatury

Pro sazbu literatury má uživatel dvě možnosti. Může použít služeb balíků BIBLETEX, který je pro **kistyles** zapnutý, či lze použít manuální sazbu bibliografie.

3.4.1 Sazba bibliografie přes BibL^AT_EX

Při použití tohoto balíku se data o použité literatuře ukládají do dedikovaného textového souboru, ukázku najdete i v tomto stylu pod jménem bibliografie. bib.

Formát daného souboru je nad rámec této dokumentace a je na každém uživateli, aby si jej nastudoval. Bibliografie se tiskne makrem \printbibliografie. Taktéž v preambuli dokumentu je třeba definovat, který soubor data bibliografie obsahuje, tedy například \bibliography{bibliografie.bib}.

Dokument, který využívá BIBLATEX je následně nutné přeložit jak pomocí překladače zvoleného ovladače, tak pomocí aplikace biber. Více informací poskytne soubor Makefile z distribuce tohoto stylu.

Výhodou tohoto přístupu je, že bibliografie se vysází automaticky a (obvykle) není třeba manuální úprava formátování.

3.4.2 Manuální sazba bibliografie

Manuální sazba obnáší vysázení prostředí thebibliography ručně. To je nad rámec tohoto dokumentu. Ukázku tohoto přístupu lze samozřejmě nalézt ve zdrojovém souboru tohoto dokumentu nebo také zde.

Pro aktivaci manuální sazby bibliografie je třeba volat třídu kidiplom s parametrem biblatex=false. Mějte, prosím, na paměti, že v tomto módu jsou makra \bibliography a \printbibliography nedostupná.

3.5 Drobná makra

Základní styl definuje hned několik maker pro usnadnění práce. Například makro buno vysází řetezec "bez újmy na obecnosti". Je k dispozici i verze s prvním velkým písmenem, buno.

Je rovněž možno přidávat položky do seznamu zkratek. K tomu slouží makro \newacronym, které lze použít například jednoduše jako \newacronym{UPOL}{\kitextunivcz}. Na danou zkratku se pak lze odkazovat jednoduše, \qls{UPOL}.

Sazba uvozovek respektuje nastavení částí dokumentu, a proto se doporučuje používat makro \uv. V anglické závěru práce toto platí taky, viz tato PDF ukázka.

Styl podporuje sazbu odstavců v tabulkách, více obsahuje tabulka 2. K dispozici jsou také makra pro sazbu C# (\csharp) či C++ (\cpp).

3.6 Sazba rejstříku

Sazba rejstříku sestává z několika kroků:

Tabulka 2: Odstavce v tabulkách

Donec et nisl id sapien blandit mattis. Aenean dictum odio sit amet risus. Morbi purus. Nulla a est sit amet purus venenatis iaculis. Vivamus viverra purus vel magna. Donec in justo sed odio malesuada dapibus. Nunc ultrices aliquam nunc. Vivamus facilisis pellentesque velit. Nulla nunc velit, vulputate dapibus, vulputate id, mattis ac, justo. Nam mattis elit dapibus purus. Quisque enim risus, congue non, elementum ut, mattis quis, sem. Quisque elit.

Etiam suscipit aliquam arcu. Aliquam sit amet est ac purus bibendum congue. Sed in eros. Morbi non orci. Pellentesque mattis lacinia elit. Fusce molestie velit in ligula. Nullam et orci vitae nibh vulputate auctor. Aliquam eget purus. Nulla auctor wisi sed ipsum. Morbi porttitor tellus ac enim. Fusce ornare. Proin ipsum enim, tincidunt in, ornare venenatis, molestie a, augue. Donec vel pede in lacus sagittis porta. Sed hendrerit ipsum quis nisl. Suspendisse quis massa ac nibh pretium cursus. Sed sodales. Nam eu neque quis pede dignissim ornare. Maecenas eu purus ac urna tincidunt congue.

Etiam pede massa, dapibus vitae, rhoncus in, placerat posuere, odio. Vestibulum luctus commodo lacus. Morbi lacus dui. tempor sed, euismod eget, condimentum at, tortor. Phasellus aliquet odio ac lacus tempor faucibus. Praesent sed sem. Praesent iaculis. Cras rhoncus tellus sed justo ullamcorper sagittis. Donec quis orci. Sed ut tortor quis tellus euismod tincidunt. Suspendisse congue nisl eu elit. Aliquam tortor diam, tempus id, tristique eget, sodales vel, nulla. Praesent tellus mi, condimentum sed, viverra at, consectetuer quis, lectus. In auctor vehicula orci. Sed pede sapien, euismod in, suscipit in, pharetra placerat, metus. Vivamus commodo dui non odio. Donec et felis.

- 1. Je třeba přes volbu index=true rejstříkování povolit.
- 2. Použítím makra \index rejstříkovat vybrané pojmy.
- 3. Kompilovat s použitím utility makeindex. Pro specifika tohoto kroku si stačí prohlédnout soubor Makefile.

Makro \index je redefinováno tak, že sází klikací odkaz na výraz v rejstříku. Je doporučeno jej použít ihned za výrazem^{1}.

Omezení redefinovaného makra \index: klikací odkaz nefunguje, pokud použijete konstrukci \index{výraz|makro} (resp. \index{výraz|(makro}), např. \index{výraz|textit}.

Rejstřík lze vysázet pomocí makra \printindex.

3.7 Sazba zdrojových kódů

Styl nabízí dva způsoby sazby zdrojových kódů:

- 1. Sazbu řádkových kódů, například background-color: white;. K tomu slouží makro formátu \kiinlinecode{jazyk}{separátor}{kód}. Za separátor je vhodné volit jakýkoliv znak, který se nevyskytuje v samotném sázeném zdrojovém kódu. Za jazyk je nutno dosadit jeden z těchto: C, TeX, PHP, HTML, Lisp, SQL, TeX, Python, Java, TutorialD, text, csharp, cpp, JavaScript, CSS.
- 2. Sazbu zdrojových kódu do separátních prostředí. Takto vytištěný kód se objeví v seznamu zdrojových kódů. Ukázka například zdrojový kód 3. Ukázku sazby naleznete ve zdrojovém kódu tohoto dokumentu.

Definice 9 (Název definice)

Abed. Abed.

Důkaz (Název důkazu)

Abed. Abed.

Poznámka 10 (Pumpovací věta)

Abed. Abed.

PŘÍKLAD 11 (PUMPOVACÍ VĚTA)

Abed. Abed.

Lemma 12 (Název definice)

Abed. Abed.

Důsledek 13 (Název důkazu)

Abed. Abed.

Věta 14 (Pumpovací věta)

Abed. Abed.

```
int main("cs acsa") // komentar
```

Zdrojový kód 3: C++

```
1 new object() // komentar
```

Zdrojový kód 4: JS

```
1 public static int main("cs acsa") // komentar
Zdrojový kód 5: C#
```

1 **SELECT * FROM** table_1; /* komentar */ $Zdrojov\acute{y}\ k\acute{o}d\ 6:\ SQL$

1 table_1 AND table_2;

Zdrojový kód 7: TutorialD

Závěr

Závěr práce v "českém" jazyce.

Conclusions

Thesis conclusions in "English".

A První příloha

Text první přílohy

B Druhá příloha

Text druhé přílohy

C Obsah přiloženého datového média

Na samotném konci textu práce je uveden stručný popis obsahu přiloženého datového média (CD/DVD, flash disk apod.), tj. jeho závazné adresářové struktury, důležitých souborů apod.

bin/

Instalátor Instalator programu, popř. program Program, spustitelné přímo z média. / Kompletní adresářová struktura webové aplikace Webovka (v ZIP archivu) pro zkopírování na webový server. Adresář obsahuje i všechny runtime knihovny a další soubory potřebné pro bezproblémový běh instalátoru a programu z média / pro bezproblémový provoz webové aplikace na webovém serveru.

doc/

Text práce ve formátu PDF, vytvořený s použitím závazného stylu KI PřF UP v Olomouci pro závěrečné práce, včetně všech příloh, a všechny soubory potřebné pro bezproblémové vygenerování PDF dokumentu textu (v ZIP archivu), tj. zdrojový text textu, vložené obrázky, apod.

src/

Kompletní zdrojové texty programu Program / webové aplikace Webovka se všemi potřebnými (příp. převzatými) zdrojovými texty, knihovnami a dalšími soubory potřebnými pro bezproblémové vytvoření spustitelných verzí programu / adresářové struktury pro zkopírování na webový server.

readme.txt

Instrukce pro instalaci a spuštění programu PROGRAM, včetně všech požadavků pro jeho bezproblémový provoz. / Instrukce pro nasazení webové aplikace WEBOVKA na webový server, včetně všech požadavků pro její bezproblémový provoz, a webová adresa, na které je aplikace nasazena pro účel testování při tvorbě posudků práce a pro účel obhajoby práce.

Navíc médium obsahuje:

data/

Ukázková a testovací data použitá v práci a pro potřeby testování práce při tvorbě posudků a obhajoby práce.

install/

Instalátory aplikací, runtime knihoven a jiných souborů potřebných pro provoz programu Program / webové aplikace Webovka, které nejsou standardní součástí operačního systému určeného pro běh programu / provoz webové aplikace.

literature/

Vybrané položky bibliografie, příp. jiná užitečná literatura vztahující se k práci.

U veškerých cizích převzatých materiálů obsažených na médiu jejich zahrnutí dovolují podmínky pro jejich šíření nebo přiložený souhlas držitele copyrightu. Pro všechny použité (a citované) materiály, u kterých toto není splněno a nejsou tak obsaženy na médiu, je uveden jejich zdroj (např. webová adresa) v bibliografii nebo textu práce nebo v souboru readme.txt.

Rejstřík

výraz, 14